

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بررسی مسئولیت کیفری کودک در حقوق ایران و مقایسه آن
با اسناد بین المللی

مؤلف:

محمدمدعی پورعسکری

سرشناسه	پورعسکری، محمدعلی، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	بررسی مسئولیت کیفری کودک در حقوق ایران و مقایسه آن با اسناد بین‌المللی / مولف محمدعلی پورعسکری.
مشخصات نشر	تهران: کلیدپژوه، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	۲۹۸ ص؛ ۱۴/۵×۵/۲۱ س.م.
شابک	978-622-6812-61-0
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۶۳-۲۷۸.
موضوع	مسئولیت جزائی -- ایران
موضوع	Criminal liability -- Iran
موضوع	مسئولیت جزائی (حقوق بین‌الملل)
موضوع	Criminal liability (International law)
موضوع	حقوق کودک -- ایران
موضوع	Iran -- Children's rights
موضوع	کودکان (حقوق بین‌الملل)
موضوع	Children (International law)
موضوع	اجرای عدالت کیفری کودکان و نوجوانان -- ایران
موضوع	Juvenile justice, Administration of -- Iran
رده بندی کنگره	KMH۳۸۷۸
رده بندی دیویی	۳۴۵/۰۴۵۵
شماره کتابشناسی ملی	۸۴۰۲۹۸۱
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فیا

بررسی مسئولیت کیفری کودک در حقوق ایران و مقایسه آن با اسناد بین‌المللی

مولف: محمدعلی پورعسکری

ناشر مجوز: تهران، کلیدپژوه

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۱۲-۶۱-۰۰

تیراژ: ۱۰ جلد

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

آدرس: میدان انقلاب، خ آزادی، جنب سینما مرکزی، کوچه مهرناز، ساختمان ۱۱۰، طبقه اول، واحد ۱۷، ۶۶۱۲۲۹۸۵

مسئولیت صحت مطالب و پاسخگویی به شکایت‌های حقوقی و معنوی کتاب بر عهده مولف می‌باشد.

کلیه حقوق برای مولف محفوظ است.

فهرست مطالب

فصل اول: ارکان مسئولیت کیفری کودک

۱	مقدمه.....
۳	ارکان مسئولیت کیفری کودک.....
۴	اهلیت جزایی و ارکان آن.....
۶	ادراک.....
۱۱	مفهوم ادراک.....
۱۵	ادراک و رشد از نظر اهلام و علم روانشناسی.....
۱۵	رشد (ادراک) از نظر دین اسلام.....
۲۰	رشد از نظر علم روانشناسی.....
۲۱	اصل تفاوت‌های فردی.....
۲۲	اصل رشد متعادل.....
۲۲	اصل جهت رشد.....
۲۳	اصل جنسیت.....
۲۳	اصل تدریجی بودن.....
۲۳	جایگاه ادراک در قوانین جزایی ایران و اسناد بین‌المللی.....
۲۶	اختیار.....
۲۷	اختیار در معنای اراده.....
۲۹	اختیار در معنای آزادی رفتار.....
۳۳	تقصیر.....

فصل دوم: شرایط و معیار مسئولیت کیفری کودکان در حقوق ایران و اسناد

بین المللی

۳۵.....	مقدمه.....
۳۷.....	شرایط مسئولیت کیفری کودک.....
۳۸.....	شرایط عمومی مسئولیت کیفری.....
۳۹.....	وجود عناصر تشکیل دهنده جرم.....
۴۲.....	فقدان موانع تحقق مسئولیت جزایی.....
۴۳.....	بلوغ و پایان کودکی.....
۴۴.....	بلوغ از نظر قواعد فقه اسلامی.....
۵۳.....	شروع و پایان کودکی.....
۵۸.....	مفهوم کودک در قوانین جزایی ایران.....
۶۰.....	مفهوم کودک در اسناد بین المللی.....
۶۱.....	حداقل قواعد استاندارد ملل متحد برای اجرای عدالت کودکان موسوم به قواعد یکن.....
۶۲.....	قواعد حداقل سازمان ملل برای حمایت از اطفال محروم از آزادی.....
۶۳.....	کنواسیون حقوق کودک.....
۶۴.....	قطعه نامه هفدهمین کنگره بین المللی حقوق جزا «۱۲-۱۹ سپتامبر ۲۰۰۴- یکن».....
۶۶.....	مقایسه مفهوم کودک در حقوق ایران و اسناد بین المللی.....
۷۰.....	معیار سن مسئولیت کیفری.....
۷۴.....	سن مسئولیت کیفری در قوانین قبل از انقلاب اسلامی.....
۷۶.....	سن مسئولیت کیفری در قوانین بعد از انقلاب اسلامی.....
۸۰.....	سن مسئولیت کیفری در قواعد بین المللی.....

پیشگفتار

مسئولیت و سن مسئولیت کیفری در حوزه کودک بایست دارای محدودیت‌هایی باشد که با رویکردی افتراقی در سیستم‌های حقوقی لحاظ می‌گردد. این مهم در عرصه بین‌الملل و اسناد مختلفی که بدین منظور به منصه ظهور رسیده؛ هم موجبی در مفهوم شناسی کودک شده و هم معیاری مشخص و عادلانه را جهت باز شناسایی آن لحاظ نموده است. این در حالی است که نظام حقوقی ایران بعد از انقلاب نه تنها نتوانسته رویکردی منسجم در این امر مهم اتخاذ نماید که هر زمان و به موجب قوانین مختلف جزایی بر ابهام آن دامن زده است. در اسناد بین‌المللی ۱۸ سال سنی است که معیار کودکی قرار گرفته و بنابراین قواعد شکلی و ماهوی کیفری دایره مدار آن محسوب می‌گردد؛ اما در ایران با مد نظر قرار دادن معیاری نوعی بر گرفته از فقه امامیه در قانون مجازات (اعم از سابق و لاحق) سن ۹ سال تمام برای دختر و ۱۵ سال تمام برای پسر را ملاک مسئولیت کیفری قرار داده‌اند. این در حالی است که در دیگر مذاهب اسلامی (به ویژه مذاهب اربعه) ملاک موصوف برای دختر حداقل ۱۵ سال می‌باشد. در بازخورد با رفع این دوگانگی بین رویکرد قانون داخل و بین‌الملل قانون‌گذار در قانون جزایی، مصوب ۱۳۹۲، تلاش کرده با تفکیک مسئولیت کیفری اطفال در حدود و قصاص و تعزیرات تا حدودی مشکلاتی که در زمینه مجازات افراد بالغ زیر ۱۸ سال وجود دارد را کاهش دهد. بدین جهت در این قانون نظامی دوگانه برای مسئولیت کیفری پذیرفته شده است؛ یعنی درحالی که در جرائم تعزیری سن مسئولیت کیفری ۱۸ سال شمسی تعیین و قائل به پذیرش مسئولیت کیفری تدریجی شده است، اما در جرائم حدود و قصاص،

سن ۹ و ۱۵ سال قمری را ملاک قرار داده و همان مسئولیت را برای دختران ۹ سال قمری به بالا قائل است. در قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ نیز همین رویکرد اتخاذ گردیده و ملاک طفولیت را بلوغ دانسته و تنها نوجوانی را زیر ۱۸ سال قلمداد نموده که در مجازات‌های حدود، قصاص و دیات تنها از منظر شکلی (فرآیند دادرسی) مؤثر می‌باشد. به هر حال نوآوری‌های اتخاذ شده در قوانین جدید التصویب با ملاک قرار دادن «رشد عقلی» علاوه بر میزان سن، راهکاری عملی در اختیار دادگاه و قاضی قرار دهد تا برای کودکان از صدور مجازات‌های غیر تعزیری چون قصاص خودداری کند. پس بر اساس ماده ۹۰ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ «در جرائم موجب حد یا قصاص هرگاه افراد بالغ کمتر از هجده سال، ماهیت جرم انجام شده یا حرمت آن را درک نکنند یا در رشد و کمال عقل آنان شبهه وجود داشته باشد، حسب مورد یا توجه به سن آن‌ها به مجازات‌های بینابینی شده در این فصل محکوم خواهند شد.» این کتاب سعی می‌کند علاوه بر مفهوم شناسی کودک در حوزه بین الملل و قوانین داخلی، به تحلیل و تبیین قوانینی مرتبط با این موضوع که تاکنون به تصویب رسیده، بپردازد.